

В. А. Луньова,
*к.е.н., старший викладач кафедри управління та адміністрування,
Учений секретар науково-дослідної частини
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*
П. Д. Багмат,
*магістр кафедри управління та адміністрування
ННІ «Каразінська школа бізнесу»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ В УКРАЇНІ

Виконавче провадження – це самостійний правовий інститут, основною метою якого є забезпечення реального виконання рішень, у випадку, якщо такі рішення не виконані боржником добровільно. Однак, система органів державної виконавчої служби в Україні повною мірою не виконує покладені на неї завдання, що породжує почуття безкарності в суспільстві та неспроможності держави захистити й відновити порушені права та інтереси громадян.

У статті 124 Конституції України закріплено один з найголовніших конституційних принципів, а саме: принцип обов'язковості виконання судових рішень, відповідно до якого судові рішення, які набрали законної сили, є обов'язковими до виконання для всіх органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та інших юридичних та фізичних осіб. Відповідно, процес реального виконання рішення – це найважливіший етап в системі захисту порушених прав та свобод, без якого втрачає сенс сам факт прийняття рішення і, як наслідок, вся система правосуддя.

Запорукою формування нового та дієвого механізму виконання судових рішень та рішень інших органів є прозора та ефективна організація органів та осіб, які здійснюватимуть їх примусове виконання [3].

Конституційний Суд України неодноразово зазначав, що виконання судового рішення є невід'ємною складовою права кожного на судовий захист і охоплює, зокрема, законодавчо визначений комп-

лекс дій, спрямованих на захист і відновлення порушених прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави. Невиконання судового рішення загрожує сутності права на справедливий розгляд судом [4].

Відповідно до практики Європейського суду з прав людини виконання судових рішень розглядається як невід’ємна частина судового розгляду в розумінні статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка передбачає право на справедливий суд. Європейський суд неодноразово робив висновок, що невиконання судового рішення призводить до ситуації, несумісної з принципом верховенства права (стаття 8 Конституції України), негативно впливає на авторитет органів законодавчої, виконавчої та судової влади.

Процес формування інституту виконавчого провадження відбувався поступово, протягом тривалого часу. До 1998 року виконання судових рішень було покладено на судових виконавців. З прийняттям у 1998 – 1999 роках Законів України «Про державну виконавчу службу» та «Про виконавче провадження» змінилася структура органів, які займаються виконанням таких рішень.

Докорінно реформуючи систему виконання судових рішень, законодавцем були внесені значні зміни у порядок здійснення процедури виконання судових рішень: по-перше, було створено новий юрисдикційний орган – Державну виконавчу службу, по-друге, значно розширились повноваження державних виконавців [2, с. 127]. За час функціонування державної виконавчої служби відбулися певні зміни в її діяльності, пов’язані із зміною законодавства України та кадровою політикою але показники продовжують залишатися доволі низькими. З вищезазначеного, можна зробити висновок про те, що в Україні державна монополія на примусове виконання рішень ефективно не працює. Відповідно до статистичної інформації, отриманої зі звітів Державної виконавчої служби України, річні показники виконання судових рішень, які підлягають примусовому виконанню, за останній час коливаються в межах 30 % [1, с. 96]. Основні проблеми, з якими стикається дана структура, – це величезна кількість невиконаних судових рішень, неефективні методи виконавчого процесу та, як наслідок, сприятливі умови для корупції.

Наприкінці 2014 – початку 2015 року розпочався новий етап реформування органів юстиції, зокрема, Державної виконавчої служби. Це також було передбачено в Коаліційній угоді, проект якої був підписаний в листопаді 2014 року представниками парламентської коаліції. Одним з перших кроків цієї реформи стала ліквідація Державної виконавчої служби України, проведена відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 21.01.2015 року № 17 «Питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції». Вказаним документом ліквідовано Державну виконавчу службу та покладено на Міністерство юстиції завдання і функції з реалізації державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб). Отже, Міністерство юстиції стало правонаступником Державної виконавчої служби.

На сьогоднішній день в суспільстві виникла необхідність в запровадженні інституту приватних виконавців. Перш за все, приватні виконавці суттєво зменшать завантаженість органів державної виконавчої служби, оскільки у стягувача буде вибір, куди подавати документ для примусового виконання: до державного виконавця, чи до приватного виконавця. Крім того, наявність в нашій державі двох органів, які наділені правом здійснювати примусове виконання судових рішень, створює між ними конкуренцію, що значною мірою може покращити якість виконання судових рішень.

Таким чином, поява приватних виконавців, які здійснюють свою діяльність на професійній основі та володіють достатнім рівнем знань, підвищить конкуренцію у сфері примусового виконання рішень, що сприятиме зниженню корупції в органах державної виконавчої служби.

Запровадження змішаної системи виконання рішень дозволить державі скоротити та оптимізувати систему органів державної виконавчої служби, залишивши працювати на посадах найбільш професійні кадри, які будуть мати гідне матеріально-технічне забезпечення завдяки коштам, котрі вивільняться внаслідок проведення скорочення кількості державних виконавців. Зрештою, запровадження інституту приватних виконавців в Україні дозволить збіль-

шити надходження до державного бюджету через сплачені такими виконавцями податків. Також, доволі ефективною, на нашу думку, є ідея законодавця щодо введення Єдиного реєстру боржників, що являє собою систематизовану базу даних про боржників. Відомості про боржників, включені до Єдиного реєстру боржників, є відкриті та розміщуються на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України. Такий крок законодавця виконує превентивну функцію та дозволяє суб'єктам господарювання, перед укладенням будь-якої угоди, перевірити свого потенційного контрагента на предмет наявності відкритих проти нього виконавчих проваджень. Очевидно, що внесення суб'єкта підприємницької діяльності до Єдиного реєстру боржників негативно впливатиме на його ділову репутацію, наслідком чого може стати відмова потенційних контрагентів від укладення угод з останнім.

Але, не зважаючи на численні переваги запровадження законодавцем інституту приватних виконавців, є і суттєві їх недоліки. Значним недоліком може стати той факт, що приватні виконавці, бажаючи якнайшвидше завершити виконавче провадження, будуть нехтувати правами боржників, намагаючись будь-якою ціною виконати рішення. Уникнути такої перспективи, на наш погляд, можливо, перш за все, шляхом чіткого закріплення у законодавстві переліку прав та обов'язків учасників виконавчого провадження. Крім того, необхідно встановити дієвий механізм оскарження незаконних дій державних та приватних виконавців, а також процедуру притягнення їх до відповідальності, у випадку порушення ними прав та законних інтересів учасників виконавчого провадження.

Встановлення у законодавстві вказаних вище реальних гарантій сприятиме забезпеченню принципу законності й зменшить можливі зловживання приватних виконавців у процесі примусового виконання рішень. Запровадження інституту приватних виконавців в Україні, незважаючи на всі недоліки та можливі ризики, є досить прогресивною ідеєю, що надасть змогу створити ефективну систему органів примусового виконання рішень в Україні, а, також, дозволить наблизити українське законодавство до стандартів законодавства держав Європейського союзу.

Підводячи підсумки, можна зробити висновок про те, що ефективність запроваджуваних реформ у сфері виконання судових рішень, великою мірою залежатиме від якості кадрового забезпечення корпусу приватних виконавців, встановлення ефективного контролю та невідворотності притягнення до юридичної відповідальності суб'єктів виконавчого провадження у разі порушення норм чинного законодавства, невиконання чи неналежного виконання своїх обов'язків щодо виконання судових рішень та рішень інших органів.

Література

1. Верба-Сидор О. Б. Досвід зарубіжних країн щодо запровадження інституту приватних виконавців/О. Б. Верба-Сидор // Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів : зб. наук. пр. / Хмельницький ун-т упр. та права, Головне упр. юстиції у Хмельниць. обл. [та ін.]. Хмельницький : Хмельницький ун-т упр. та права, 2014. С. 96–103.
2. Єфремова І. І. Питання самостійності виконавчого провадження. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: Серія «Право»*. Київ, 2013. Вип. 182, ч. 3. С. 126–130.
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56267.
4. Рішення Конституційного Суду України від 26 черв/ 2013 р. № 5-рп/2013 у справі за конституційним зверненням акціонерної компанії «Харківобленерго» щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 частини другої статті 17, пункту 8 частини першої статті 26, частини першої статті 50 Закону України «Про виконавче провадження»: Вісник Конституційного суду України. 2013 р. № 4. Ст. 17. 8. Коаліційна угода, Проект, 2014 р. URL: <http://samopomich.ua/ru/povnyj-tekst-koalitsijnoji-uhody>.